

ทรัพย์สินทางปัญญา ปัญหาที่ต้องใส่ใจ

nrsssu สกีสกุล

เมื่อพูดถึงปัญหา

ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับประเทศไทย ก็มักจะนึกถึงเรื่องของปัญหาการละเมิดสิทธิทางกฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องของการลอกเลียนแบบสินค้า brand name หรือในเรื่องของการละเมิดลิขสิทธิ์ software ของต่างประเทศ จนทำให้ต่างประเทศมักจะหยิบยกปัญหานี้ขึ้นมาเป็นเงื่อนไขในการเจรจาต่อรองทางการค้า เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันว่ากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญานี้จะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่ต่างชาติ ในขณะที่เมื่อเกิดปัญหาการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของคนไทยที่จดทะเบียนสิทธิบัตรในต่างประเทศ ไม่สามารถฟ้องร้องเอาความเพื่อปกป้องสิทธิได้ เพราะค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางกฎหมายในต่างประเทศนั้นแพงมากจนผู้ทรงสิทธิไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะดำเนินการ จึงปล่อยให้ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลงานประดิษฐ์คิดค้น ต้องตกอยู่กับบุคคลอื่นอย่างน่าเสียดาย

ปัญหาทรัพย์สินทางปัญญาไม่เพียงแต่มีขอบเขตตามที่กล่าวข้างต้น และมีใช่เพียงแค่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องสิทธิจากทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น แต่ที่สำคัญยิ่งกว่า คือการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติสูงสุด ทั้งในทางเศรษฐกิจ และสังคม ให้ประเทศได้พัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อก่อให้เกิดทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ การรวบรวมอนุรักษ์ทรัพย์สินทางปัญญาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และการต่อยอดภูมิปัญญาหรือเทคโนโลยีด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ประเทศไทยยังอ่อนด้อยอยู่มาก องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับในเรื่องของปัญหาทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้อยู่ที่ตัวทรัพย์สินทางปัญญาเอง แต่อยู่ที่ตัวบุคคลในสังคมที่จะสามารถมองเห็นถึงความสำคัญ และโอกาสที่จะก่อให้เกิดประโยชน์จากภูมิปัญญาที่มีค่าเปรียบได้กับทรัพย์สินเหล่านี้

การสร้างสรรคทรัพย์สินทางปัญญาใหม่เป็นจุดกำเนิดของความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ สังคมโลกมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆมีมาไม่ขาดสาย ประเทศไทยไม่อาจจะหยุดอยู่กับฐานความรู้เดิม ภูมิปัญญาเดิม บุคคลในสังคมจะต้องมี

นิสัยของความไม่เรียนไม่รู้ กล้าคิดอย่างสร้างสรรค์ กล้าทำอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาภูมิปัญญาของเราเองขึ้นมา และพัฒนาสร้างคุณค่า เพิ่มมูลค่าให้กับทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้การพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาเดิมให้เกิดเป็นทรัพย์สินทางปัญญาใหม่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ฉลาด แต่ยังขาดการปฏิบัติ นักวิจัยพัฒนาของไทยโดยมากมักจะไม่ค่อยได้สืบค้นสิทธิบัตรก่อนลงมือทำการวิจัย จนกระทั่งได้ทำการวิจัยเสร็จสิ้นมีผลงานแล้ว และคิดจะจดสิทธิบัตรจึงจะมาสืบค้นสิทธิบัตรเพื่อพิสูจน์ถึงความใหม่ของผลงานวิจัย หรือขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นของสิ่งประดิษฐ์ที่พัฒนาขึ้น เป็นที่น่าเสียดายที่เกิดความซ้ำซ้อนของการทำงานวิจัย ทำให้สูญเสียทรัพยากร จำเป็นต้องสร้างนิสัยของการวางแผนงานวิจัยพัฒนาอย่างรอบคอบ และชาญฉลาด นิสัยของการเรียนรู้และสืบค้นอย่างถี่ถ้วน และนิสัยของการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นระหว่างนักวิจัย นักประดิษฐ์อย่างกว้างขวาง นักวิจัยและนักประดิษฐ์ไทยเก่ง แต่ชอบที่จะซุ่มคิดซุ่มทำอยู่ลำพัง

ภูมิปัญญาดั้งเดิม และ ภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นสิ่งที่คนรุ่นก่อนได้ศึกษาทดลองพิสูจน์ว่าใช้ได้ผลจริงและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น โดยมากมักจะหลงเหลือตกทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยการบอกเล่า สอนสั่งกันมา มีอยู่มากที่ไม่ได้จดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร บ้างก็เก็บเป็นความลับ เป็นเคล็ดลับ สูญหายไปกับคนรุ่นก่อนก็มาก ที่เหลือสืบทอดมาถึงปัจจุบันบ้าง ก็ไม่มีคนเห็นถึงคุณค่า การรวบรวมอนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ควรทำอย่างทันการณ์ ให้ภูมิปัญญานี้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมรดกของคนไทยทั้งชาติ ให้สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้สูงสุดอย่าให้ต่างชาติเอาไปเป็นทรัพย์สินของตน มีอยู่หลายครั้งที่เห็นข่าวว่าต่างชาติเอาภูมิปัญญาของไทย เช่น สูตรยาสมุนไพรไปใช้ และจดสิทธิบัตรเป็นของตน เป็นต้น นอกจากนี้การวิจัยศึกษาต่อยอดภูมิปัญญาเหล่านี้ โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน ตัวอย่างมีให้เห็นในประเทศจีน ที่ได้มีการวิจัย ประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือทางการแพทย์และยาสมุนไพรจีน ที่ผสมผสานการแพทย์สมัยใหม่เข้ากับแพทย์แผนจีน เช่น การฝังเข็ม เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสากล

การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาที่เสมอภาค ยุติธรรม เป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดการนำภูมิปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐศาสตร์ และเป็นตัวจูงใจให้นักวิจัย นักประดิษฐ์คิดค้น ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาโดยใช้กระบวนการทางกฎหมายใช้แต่จะเป็นเพียงการปกป้องสิทธิของผู้ทรงสิทธิและผู้ประดิษฐ์คิดค้น เพื่อที่จะเป็นโอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์จากผลงานวิจัยประดิษฐ์คิดค้นเท่านั้น แต่อาจเป็นการปกป้องภูมิปัญญาที่อุทิศในสาธารณชนจากการแสวงหาผลประโยชน์จากผลงานประดิษฐ์คิดค้นนั้นของบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ดังเช่นที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงจดสิทธิบัตรกัณฑ์ชัยพัฒนาเพื่อไว้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาแก่สาธารณชน นอกจากนี้การจดสิทธิบัตรเป็นการเปิดเผยองค์ความรู้ และภูมิปัญญาให้บุคคลที่มีความสนใจสามารถเข้าถึงได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ได้ศึกษาและพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีให้ก้าวหน้า และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาประเทศให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันนั้น อยู่บนพื้นฐานของความสามารถและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของประเทศ

สรุปแล้ว เรื่องของทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมักจะเน้นในประเด็นของสิทธิใน “ทรัพย์สิน” มากกว่า แต่อาจจะลืมนึกถึงเรื่องของ “ปัญญา” ซึ่งปัญญาเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดเป็นความคิดที่ดีและสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมที่มีคุณค่า เป็น “ทรัพย์สิน” เป็น “ทุน” ปัญญานั้นก่อเกิดในตัวของคน การบริหารจัดการให้คนไทยเราได้เกิด “ปัญญา” และใช้ “ปัญญา” เป็น “ทุน” เป็นสิ่งที่ต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน